

אֵשׁ, לֹא בָאֵשׁ ה'. וְאַחַר הָאֵשׁ קוֹל דְּמָמָה דְּקָהָה"...

הפייטן מאחד את הדממה הדקה עם קול השופר הגדול. בהיכל העליון בראש השנה יכול להופיע האיחוד הזה בשני אופנים: תקיעת שופר גדול ומיד לאחריה קול דממה דקה, או תקיעת שופר גדול שנשמעת בקול דממה דקה. ולשתי הופעות אלו יש תפקיד.

חיבור שתי הנבואות האלה יוצר נקודת מבט חדשה. השופר הגדול של קיבוץ הגלויות מתאחד עם הדממה הדקה של גילוי שכינה. בראש השנה, בהיכל הצדק העליון, לפני כסא החסד והמשפט והיושב עליו באמת, שופר עם קול גדול ודממה דקה מכין את הדרך חזרה לאובדים בארץ אשור ולנידחים בארץ מצרים. יש דין ויש דיין ומוכיח ויודע ועד, ותשובה ותפילה וצדקה מעבירים את רוע הגזרה.

רבי אמנון בפייטו מחבר למעשה בין תפקידו של אליהו הנביא בקיבוץ הגלויות לבין תפקידו החדש בלימוד הסגוריה על עם ישראל. כדי לשמש בתפקיד נביא ה' לא זו בלבד שאין לקטרג על ישראל, אלא יש לדעת איך לסגור עליהם ומתי. ארבעים יום וארבעים לילה עד הר האלוקים והסתתרות במערת הצור, היא התעטפות באיצטלא של משה כדי להיות סגור על ישראל בהיכל המשפט העולמי. את הסגוריה הזאת אליהו מרחיב מעתה ויושב תחת עץ החיים במוצאי שבתות לכתוב זכויותיהם של ישראל (עול"ר ב' ריא), אך לדעת רבי אמנון תפקידו הראשון של אליהו הוא להתייצב ליד הכסא בהיכל המשפט בראש השנה, כשנשמע קול שופר גדול של קיבוץ גלויות.

האובדים והנידחים באשור ובמצרים, הם גם האובדים והנידחים מעמנו במשך כל השנה. אולי אין הם אובדים בארץ זרה, ואולי אינם נידחים מגבול ישראל, אך אפשר שנדחו מעבודת ה' על ידי מסית ומדיח, ואבדו את דרכם חזרה. הכותב וחותרם וסופר ומונה, ששומע את הנקרא מאליו מספר הזיכרונות החתום בחותם יד כל אדם, רוצה לשמוע את הסגור בשעת התקיעות, ולראות את הזכויות שנכתבו תחת עץ החיים, כדי לפסוק את הדין לחיים.

חז"ל קבעו (ראש השנה טז, א) לתקוע פעמיים, מיושב ומעומד, תקיעות דמיושב קודם מוסף, ותקיעות דמעומד בחזרת הש"צ. על שאלתו של ר' יצחק "למה תוקעים ומריעים כשהן יושבים ותוקעים ומריעים כשהן עומדים", עונה הגמרא: "כדי לערבב השטן". מבאר רש"י: "שלא ישטין. כשישמע ישראל מחבבים את המצוות מסתתמים דבריו". השטן מתערבב ונכנע כשהוא מבחין שקטרוגו הוא לשווא. חיבוב המצוות של ישראל דוחה את דבריו.

ברם בעלי התוספות פירשו אחרת: "פירש בערוך כדאיתא בירושלמי 'בלע המוות לנצח', וכתוב 'והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול', כד שמע קל שיפוא זימנא חדא בהיל ולא בהיל, וכד שמע תניין אמר ודאי זהו שיפוא ד'יתקע בשופר גדול' ומטא

זימניה למתבלע, ומתערבב, ולית ליה פנאי למעבד קטגוריה". רבי אמנון חידש שהשטן שומע את השופר הגדול של הגאולה בראש השנה בעולם העליון, ומפסיק לקטרג.

השתא דאתינן להכי, יש לצרף לכאן את המעמד הגדול בהר סיני. קול השופר החזק מאוד, שבגללו חרד כל העם אשר במחנה, הוא-הוא קול השופר הגדול שיישמע בהר המוריה לעיני כל העמים. זו תהיה המלכת ה' למלך על כל הארץ, כדי שביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד. 'ביתי בית תפילה יקרא לכל העמים' הוא 'מלוך על כל העולם כולו בכבודך'. 'והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' ואל בית אלוקי יעקב' (ישעיהו ב) מתבטא בפועל ב'ידע כל פעול כי אתה פעלתו ויבין כל יצור כי אתה יצרתו ויאמר כל אשר נשמה באפו ה' אלוקי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה'. שנוכה ונחיה ונראה.

אמר רבי יוחנן, מוליך ומביא למי שארבע רוחות שלו כו'. אמר רבי יוסי ברבי חנינא, מוליך ומביא כדי לעצור רוחות רעות, מעלה ומוריד כדי לעצור טללים רעים'. במה נחלקו רבי יוחנן ורבי יוסי ברבי חנינא?
ישנם שני יסודות בקבלת עול מלכות שמים: א. רוממות הבורא, ב. שפלות האדם. בקריאת שמע מודגשת גדלות הבורא, ובתפילה מוטעמת שפלות האדם ותלותו באלקים. גם ב"ה וביוה"כ מודגשים שני העניינים בפיוטים: הפיוטים כמו 'מלך עליון' מדגישים את הרוממות של המלך הקדוש ברוך הוא, והפיוט 'ונתנה תוקף' מטעים את שפלות האדם. המחלוקת כאן היא מהו עיקר היסוד של תנופת הקדשים או נענועי הלולב - האם הוא להדגיש את רוממות הבורא - 'למי שארבע רוחות שלו', או את שפלות האדם - 'לעצור רוחות רעות וטללים רעים'?

(רשימות שיעורים מאת הר"ד סולוביצ'יק סוכה לו, ב)